

ՀՀ ԳԱԱ-ում քննարկվել են հայ-ռուսական գիտական համագործակցության զարգացման մեխանիզմները

Ս/թ դեկտեմբերի 7-ին ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայում տեղի ունեցավ հանդիպում Ռուսաստանի Դաշնության մաթեմատիկական գիտությունների ակադեմիայի հետ:

Հանդիպմանը մասնակցեցին ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Աշոտ Սարգսյանը, ՀՀ ԳԱԱ մաթեմատիկական անդամները, Ռուսաստանի պետական հումանիտար համալսարանի պրոֆեսոր, Դալի անվան Ռուսաստանի գրականության պատմության

պետական թանգարանի տնօրեն Դմիտրի Բակը, Միխայիլ Շվիդկոյի օգնական Մաքսիմ Ռազումովը:

Ողջունելով ռուս գործընկերների այցը՝ ակադեմիկոս Աշոտ Սարգսյանը նշեց, որ ՀՀ ԳԱԱ-ն սերտ կապեր ունի Ռուսաստանի գիտական ինստիտուտների հետ: «Այդ կապերը պետք է շարունակել զարգացնել», - ասաց Աշոտ Սարգսյանը՝ նշելով, որ երկկողմ համագործակցությունը պահանջում է ֆինանսական մոտ մեխանիզմներ: Նա առաջարկեց ստեղծել հատուկ հիմնադրամ, որի միջոցով կֆինանսավորվեն համատեղ ծրագրերը:

Միխայիլ Շվիդկոյը նշեց. «Առանց ֆինանսական միջոցների հնարավոր չէ զբաղվել գիտությամբ: Համատեղ ծրագրերի համար պետք է գումար լինի: Մենք կմտածենք ինչպես ստեղծել հատուկ հիմնադրամ: Կանենք այն ամենը, ինչը կախված է մեզանից», - ասաց Միխայիլ Շվիդկոյը:

Պրոֆեսոր Դմիտրի Բակը շեշտեց հիմնարար գիտության կարևորությունը. «Մեր համագործակցության առաջնությունը ակադեմիական գիտությունն է, և ես վստահ եմ, որ այդ համագործակցությունը մեր երկրների միջև բովանդակային կլինի»:

ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, ակադեմիկոս Յուրի Սուվարյանը հայտնեց, որ բաժանմունքը պատրաստ է նպաստելու այդ համագործակցության զարգացմանը: «Մենք պետք է իրականացնենք համատեղ թեմաներ՝ հարստացնելու համար Հայաստանի և Ռուսաստանի գիտությունը», - ասաց նա:

ՀՀ ԳԱԱ բնական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, թղթակից անդամ Ռուբեն Հարությունյանը խոսեց խնդիրների մասին. «Ցավոք մենք տեսնում ենք, որ Ռուսաստանում կրճատվում է հայ գիտնականների քանակը: Մեր գիտնականների համար ավելի հեշտ է մեկնել Գերմանիա, քան Մոսկվա: Բարդ է

մաս նյութերի և սարքավորումների տեղափոխման գործընթացը: Մեզ պետք է ստեղծել համակարգ, որը կնպաստի մասնագետների փոխանակմանը: Նաև պետք են նյութական ապահովման բարեփոխումներ, սա լուրջ խնդիր է»: Ռուբեն Հարությունյանը նշեց, որ պետք չէ սահմանափակվել երկկողմանի համագործակցությամբ, այլ պետք է ներգրավել այլ երկրների գիտական կենտրոնները: «Հատկապես ներկայիս իրականության պայմաններում սա կարևոր է: Հուսով եմ, որ Ձեր մեծ փորձը և հեղինակությունը կօգնեն մեզ հասնել դրան», - ասաց նա:

«Ռուսաստանի համար կարևոր է պահպանել հարաբերությունները Հայաստանի հետ, որոնք ձևավորվել են երեք հարյուր տարի առաջ: Հայաստանում միշտ եղել են հրաշալի գիտական դպրոցներ աստղաֆիզիկայի, մաթեմատիկայի, պատմության, գրականության և այլ ուղղություններով: Մենք հետաքրքրված ենք և բաց ենք համագործակցության համար: Նաև հույս ունենք, որ մեր գիտնականներն էլ մասնակից կլինեն Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի հիմնադրման 80-ամյակին», - ասաց Միխայիլ Շվիդկոյը:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

«Զարեցը և իր ժամանակաշրջանը» հանրապետական գիտաժողով նվիրված Եղիշե Զարեցի ծննդյան 125-ամյակին

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայում ս/թ. նոյեմբերի 23-ին տեղի ունեցավ մեծ ծախսերով Զարեցի ծննդյան 125-ամյակին նվիրված «Զարեցը և իր ժամանակաշրջանը» հանրապետական գիտաժողովը:

Գիտաժողովի մասնակիցներին ողջունեց ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Յուրի Սուվարյանը: «Հայ բանաստեղծական աշխարհը ստեղծել է տաղանդներ, բայց նրանց միշտ առաջնորդել են հանճարները: Այդ հանճարներից է Եղիշե Զարեցը: Մենք այսօր Զարեցի բանաստեղծական աշխարհում ենք և զգում ենք, թե որքան խորն է նրա մտածելակերպը, որքան ազդեցիկ և հիմնավոր են այն գաղափարները, որ նա արտահայտել է իր երկերում», - իր ելույթում ասաց Յուրի Սուվարյանը:

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարար Վահրամ Դումանյանի անունից գիտաժողովի մասնակիցներին ողջունեց ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի տեղակալ Արայիկ Խզմալյանը: Իր ելույթում նա, մասնավորապես, ասաց. «Զարեցը մեզ համար գոյաբանական կոդմոդորիչ է, գոյաբանական հայեցակարգ է և այդ իմաստով ամենաակտուալ դեմքերից մեկն առիթաբան: Ես դժվար եմ պատկերացում ավելի պատշաճ և ավելի համապատասխան ժամանակներ՝ Զարեցին ընթերցելու և վերլուծելու, քան մեր ժամանակներն են»:

«Եղիշե Զարեցը ստեղծագործեց պատմական մի քանի ենթաշրջանների բաժանվող դժվարին ժամանակներում և իրար

հաջորդող գրական ուղղությունների և աշխարհայացքային հեղափոխումների շրջանում: Զարեցի ստեղծագործությունը դարձավ ժամանակաշրջանի բանաստեղծական խտացված արտահայտությունը: Նա վստահաբար խորհրդանշել է ավանդույթի և նորարարության, ներդաշնակ զարգացման», - իր ելույթում ասաց ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի տնօրեն, բանասիրական գիտությունների դոկտոր Վարդան Դերիկյանը:

Եղիշե Զարեցի տուն-թանգարանի տնօրեն Ժաննա Մամուկյանը նշեց, որ Եղիշե Զարեցին նվիրված հոբելյանական տարվա շրջանակներում իրականացվել և դեռ շարունակվում են իրականացվել տարբեր ծրագրեր, միջոցառումներ թիրախային տարբեր լսարանների համար: «Զարեցը և իր ժամանակաշրջանը» հանրապետական գիտաժողովը տարվա առաջնությամբ նշանակություն ունեցող նախաձեռնություններից է, որին մասնակցում են Հայաստանի տարբեր մարզերից 40 մասնագետներ:

Հայաստանի գրողների միության նախագահ Էդվարդ Միլիտոնյանը նշեց, որ Հայաստանի գրողների միությունը մարտ ամսից սկսել է Զարեցյան տարվան նվիրված միջոցառումները: «Զարեցի կիսանդու մոտ իրավիճակը Հայաստանում գործող դեսպանությունների աշխատակիցների, դեսպանների, մշակույթի գործիչների, և նրանք իրենց երկրների լեզուներով արտասանեցին Զարեցի թարգմանությունները, հատկապես «Ես իմ ամուլ Հայաստանի» բանաստեղծությունը», - ասաց Էդվարդ Միլիտոնյանը: Նա նշեց, որ Հայաստանի գրողների միությունը լույս է ընծայել «Ես եմ հիմա» խորագրով գիրքը, որը ներկայացնում է գրողների՝ Զարեցին նվիրված ստեղծագործությունները, գրականագետների գործերը, էսսեներ:

Միջոցառումը նշանավորվեց ՀՀ ԳԱԱ բնական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, ՀՀ ԳԱԱ թղթա-

կից անդամ Ռուբեն Հարությունյանի կողմից՝ իր ընտանեկան արխիվում պահվող Զարեցի ձեռագրային ինքնագրի և այլ վավերագրական նյութերի՝ Եղիշե Զարեցի տուն-թանգարանին նվիրմամբ: «Զարեցը բոլորիս համար սրբություն է, մեր ընտանիքի համար հատկապես, որովհետև տարիների ընթացքում մեր ընտանիքը շատ մոտ էր Զարեցին: Նրա անսովոր երկերում կան իմ տատիկի՝ պրոֆեսոր Աշխեն Հարությունյանի հիշողությունները և երկու բանաստեղծություն, որոնք Զարեցը նվիրել է իմ մայրիկին՝ Մարգարիտ Հարությունյանին: 50-ականներին իր ժողովածուների լուսանկարները մեր տնից էին: Մենք ժամանակին մեծ փաթեթ ենք նվիրել թանգարանին: Այսօր Զարեցի ձեռագրային ինքնագիրը և երեք լուսանկար եմ ուզում նվիրել թանգարանին: Մի լուսանկարում Զարեցն է Սարյանի հետ, մյուսում Զարեցն է իր աղջկա՝ Անահիտի հետ, հաջորդում Արփեմիկն է», - ասաց Ռուբեն Հարությունյանը: Նա ընթերցեց Զարեցի բանաստեղծությունները՝ նվիրված իր մորը՝ Մարգարիտ Հարությունյանին:

Եռօրյա գիտաժողովի ընթացքում ներկայացվեցին ավելի քան 40 գիտական զեկուցումներ: Գիտաժողովի կազմակերպիչներն են ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարությունը, ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիան, ՀՀ ԳԱԱ Մամուկյանի անվան գրականության ինստիտուտը, Երևանի պետական համալսարանը:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

«Երկրաբանությունը զարգացող աշխարհում. Հայաստանի երկրաբանության անցյալը, ներկան և ապագան» գիտապրակտիկ աշխատաժողովը

Ս/թ նոյեմբերի 30-ին ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստերի դահլիճում մեկնարկեց «Երկրաբանությունը զարգացող աշխարհում. Հայաստանի երկրաբանության անցյալը, ներկան և ապագան» գիտապրակտիկ աշխատաժողովը: Այն նվիրված է ՀՀ ԳԱԱ Հովհաննես Կարապետյանի անվան երկրաբանական թանգարանի և Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդի հիմնադրման 85-ամյակներին:

Աշխատաժողովի նպատակը գիտակրթամշակութային և կիրառական տեղեկատվական միասնական համակարգի ստեղծման շարունակական գործընթացի հզորացումն ու բարելավումն է: Աշխատաժողովի զեկույցները նվիրված են երկրաբանությանը, լեռնային գործին, հանքարդյունաբերությանը, բնօգտագործմանը, թանգարանային և արխիվային գործին, հուշարձանների պահպանությանը, գեոէկոլոգիային, գեոպարկերին և երկրաբանական տուրիզմին:

Աշխատաժողովի կազմակերպիչներն են ՀՀ ԳԱԱ-ն, ՀՀ ԳԱԱ երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտը, ՀՀ ԳԱԱ Հովհաննես Կարապետյանի անվան երկրաբանական թանգարանը, ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների մախարությունը, Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդը:

ՀՀ ԳԱԱ Հովհաննես Կարապետյանի անվան երկրաբանական թանգարանը հիմնադրվել է 1937 թ. նոյեմբերի 30-ին՝ գիտության վաստակավոր գործիչ, պրոֆեսոր Հ. Կարապետյանի հարուստ և բազմաթիվ հավաքածուների ցուցադրման հիման վրա: Ցուցադրության նպատակն էր Մոսկվայում կայացած միջազգային 17-րդ երկրաբանական կոնգրեսի մասնակիցներին ծանոթացնել Հայաստանի երկրաբանությանը:

Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդը ստեղծվել է Հայկական պետական երկրաբանական վարչությանը կից 1937 թ. նոյեմբերի 27-ի ԽՍՀՄ ԺԿ Խորհրդի թիվ 2042 որոշմամբ: Այն ՀՀ կառավարության 2002 թ. հոկտեմբերի 31-ի N 1758-Ն որոշմամբ վերականգնվել է «Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդ» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության: Այն իրականացնում է՝ ՀՀ ընդերքի վերաբերյալ տեղեկության ընդունում, հաշվառում, ստեղծում ու վարում, օգտակար հանածոների պաշարների պետական հաշվեկշռի և օգտակար հանածոների հանքավայրերի և երևակումների պետական կադաստրի վարում, ընդերքօգտագործման իրավունքների պետական հաշվառում, ընդերքի մասին երկրաբանական տեղեկության վերլուծում և տրամադրում պետական մարմիններին: Ֆոնդն իր գործառնություններով ու բնույթով միակն է հանրապետությունում:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

Գիտաշխատողները ստեղծել են մարդու առողջափոփանական վիճակն ու հոգնածության աստիճանը որոշող «Ստաբիլոգրաֆ» բժշկական սարք

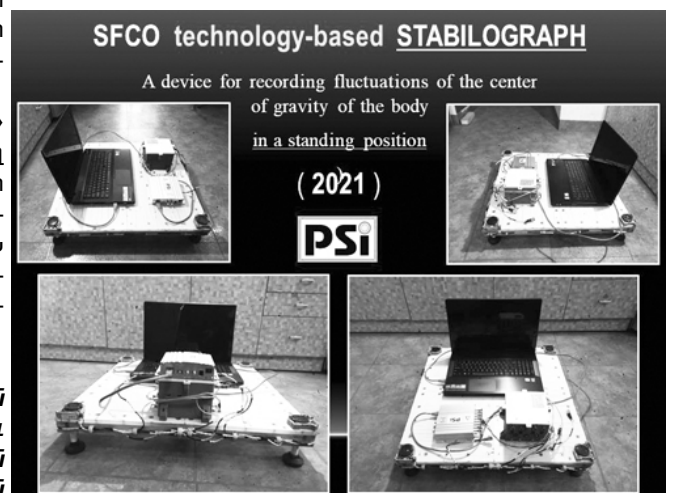
ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտի գիտաշխատողները «Փի Էս Այ» ընկերության աջակցությամբ և ԵՊՀ ֆիզիկայի ֆակուլտետի ու ՀՀ ԳԱԱ Լևոն Օրբելու անվան ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի գիտաշխատողների հետ համագործակցությամբ ստեղծել են մարդու առողջափոփանական վիճակը և հոգնածության աստիճանը որոշող թվով 8 նոր՝ SFCO (Single-layer Flat-Coil-Oscillator) սենսորներով գործող «Ստաբիլոգրաֆ» բժշկական սարք: Վերլուծելով սարքի 4 դիրքի և 4 տատանումների տվիչներից ստացված ազդանշանների հաճախային ու ժամանակային վարքը՝ հնարավոր է գնահատել մարդու նյարդահոգեբանական և հենամկանային համակարգերի վիճակը:

Մեծ զգայունությամբ օժտված և անմախաղեյ լայն հաճախային տիրույթով գործող նոր «Ստաբիլոգրաֆ» կարող է ունենալ շրջադարձային նշանակություն ախտորոշման մի շարք բնագավառներում: Կիրառման ոլորտներն են՝ բժշկությունը՝ նյարդաբանական զննում, հետինսուլտային ռեաբիլիտացիա, վեստիբուլյար ապարատի խախտումների բուժում, սպորտ/ֆիթնես՝ հոգնածության աստիճանի և մկանային ծանրաբեռնվածության մոնիթորինգ, օդաչուների/մեքենավարների մախուկերային զննում և այլն: «Սարքի մրցակցային առավելություններից են բարձր զգայունությունը, շրջապատի ռադիոհաճախային աղմուկների «արհամարումը», արդյունքների քանակական ներկայացումն ու հեռահար դիագնոստիկայի հնարավորությունը»,- նշեց սարքը մշակող, ստեղծող և հետազոտող խմբի ղեկավար, ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտի «Սենսորային Տեխնոլոգիաների» ժամանակավոր կոլեկտիվի ղեկավար, ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Սամվել Գևորգյանը:

«Ստաբիլոգրաֆ» սարքը ստեղծվել է ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտի բազային ֆինանսավորման և «Փի Էս Այ» («PSI» LLC, www.psi.am) ընկերության ֆինանսական ու բազմակողմանի տեխնիկական աջակցության շնորհիվ՝ ԱՄՆ «Global Innovations, Inc.» (GI) ընկերության հետ միջազգային համագործակցության արդյունքում: Հայկական «Փի Էս Այ» ընկերությունն ԱՄՆ Global Innovations, Inc. է ընկերության հետ սերտ համագործակցությամբ սկսել է ստեղծված բժշկական ախտորոշող, սկզբունքորեն նոր «Ստաբիլոգրաֆ» սարքի միջազգային առևտրայնացման գործընթացը:

«Ստաբիլոգրաֆ» բժշկական ախտորոշող սարքի բազմակողմանի փորձարկման արդյունքները կտպագրվեն ԱՄՆ «Review of Scientific Instruments» (AIP) ամսագրում 2023թ.:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

ՀՀ ԳԱԱ-ում անցկացվեց «Լավագույն գիտական աշխատանք» մրցույթի մրցանակաբաշխությունը

Սույն թվականի նոյեմբերի 18-ին տեղի ունեցավ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի, Ռուսաստանի հայերի միության և «Արարատյան այլանս» մտքի կենտրոն ինստիտուտի հայտարարած երիտասարդ գիտնականների համար «Լավագույն գիտական աշխատանք» մրցույթի մրցանակաբաշխությունը:

Մրցանակակիրներին շնորհավորեց ՀՀ ԳԱԱ նախագահ ակադեմիկոս Աշոտ Սարգսյանը և մադոբեց նորանոր նվաճումներ: Նա նշեց, որ մրցույթը կյանքի է կոչվել ՀՀ ԳԱԱ-ի բարեկամ, բարերար Արա Աբրահամյանի հովանավորությամբ:

«Այսօրինակ մրցանակները մեր երկրում ստեղծված ծանր պայմաններում կարևոր, էական, մշակութաստեղծ երևույթ են, որովհետև գիտության ոլորտն ունի սատարման անհրաժեշտություն: Միաժամանակ այսօր շատ մեծ են հասարակության ակնկալիքները գիտության ոլորտից: Այս մրցանակաբաշխության անցկացումն էական ներդրում է գիտության ոլորտի աշխուժացման համար: Ես հույս ունեմ, որ մրցանակաբաշխությունը կլինի շարունակական»,- ասաց ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս-բարտուղար, թղթակից անդամ Արթուր Իշխանյանը:

«Մենք պետք է վերականգնենք մեզ մրցանակաբաշխություններ անցկացնելու ավանդույթը: Գիտությունն ամենակարևոր օղակներից մեկն է: Գիտության մեջ նոր բառից, նոր մասնիկից նոր գյուտ

կարող է առաջանալ, ինչը մեզ պետք է: Գիտությունը սահմաններ չի ճանաչում: Երիտասարդներին են ասում՝ հավատացե՛ք ձեզ, ու ամբողջ աշխարհը ձերն է լինելու»,- ասաց Ռուսաստանի հայերի միության նախագահ, «Արարատյան այլանս» մտքի կենտրոնի հիմնադիր Արա Աբրահամյանը:

Ֆիզիկա, մեխանիկա, մաթեմատիկա, ինֆորմատիկա անվանակարգում 1-ին տեղը զբաղեցրել է Դավիթ Հայրապետյանը (Հայ-Ռուսական համալսարան), 2-րդ տեղը՝ Արմեն Սարգսյանը (ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտ), 3-րդ տեղը զբաղեցրել են Տիգրան Պետրոսյանը (Երևանի պետական համալսարան) և Վահրամ Դազարյանը (ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկայի կիրառական պրոբլեմների ինստիտուտ):

Քիմիա և երկրի մասին գիտություններ անվանակարգում 1-ին տեղը զբաղեցրել է Ջոն Կարապետյանը (ՀՀ ԳԱԱ Ա. Նազարովի անվան երկրաֆիզիկայի և ինժեներային սեյսմաբանության ինստիտուտ), 2-րդ տեղը՝ Մարիետա Ջաբարյանը (ՀՀ ԳԱԱ Ա. Նալբանդյանի անվան քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտ): 3-րդ տեղը զբաղեցրել են Աստղիկ Հախիմյանը (ՀՀ ԳԱԱ օրգանական և դեղագործական քիմիայի գիտատեխնոլոգիական կենտրոն), Բալաբեկ Սարգսյանը (Ա. Ալիխանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիա) և Անուշ Հովակիմյանը

(ՀՀ ԳԱԱ օրգանական և դեղագործական քիմիայի գիտատեխնոլոգիական կենտրոն):

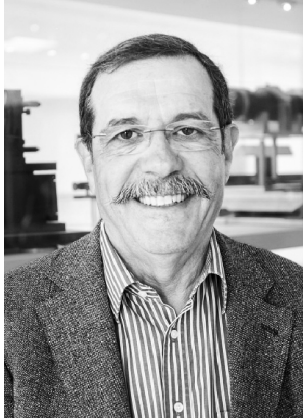
Կյանքի մասին գիտություններ անվանակարգում 1-ին տեղը զբաղեցրել է Գոհար Ցականովան (ՀՀ ԳԱԱ մոլեկուլային կենսաբանության ինստիտուտ), 2-րդ տեղը՝ Ջեդինե Գևորգյանը (Երևանի պետական համալսարան), 3-րդը՝ Վարդան Ասատրյանը (ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոն):

Հայագիտություն և հասարակական գիտություններ անվանակարգում 1-ին մրցանակին արժանացել են Լևոն Աղիկյանը (ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ), Միքայել Մախասյանը (Երևանի պետական հա-

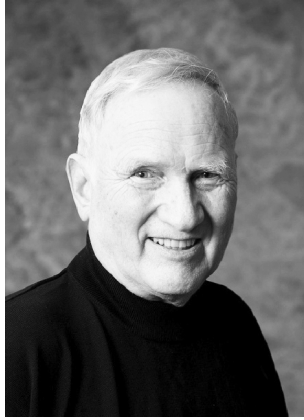
մալսարան), Վոլոդյա Մկրտչյանը (Արցախի Մեսրոպ Մաշտոց համալսարան): 2-րդ մրցանակին արժանացել են Մարտին Հարությունյանը (ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտ), Մերի Սարգսյանը (ՀՀ ԳԱԱ գիտակրթական միջազգային կենտրոն), Արմեն Ավանեսյանը (ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտ): 3-րդ մրցանակին արժանացել են Գոռ Մարգարյանը (ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտ), Ռուբեն Մելքոնյանը և Նաիրա Պողոսյանը (Երևանի պետական համալսարան):

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

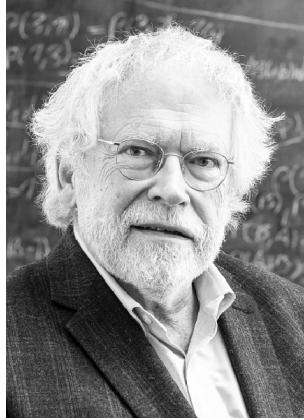
ՆՈՐԵԼՅԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ 2022 թ. ԴԱՓՆԵԿԻՐՆԵՐԸ

Ալեն Ասատյան
(ֆիզիկա,
Ֆրանսիա)

Ջոն Ֆրենսիս
Կլաուզեր
(ֆիզիկա, ԱՄՆ)

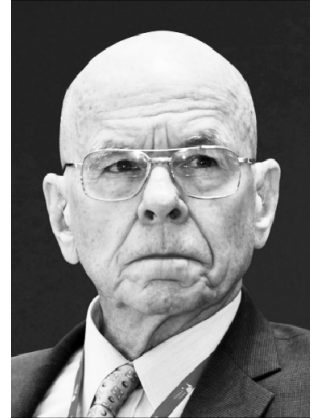
Անտոն Ցավիցկի
(ֆիզիկա,
Ավստրիա)

Կարոլին Ռուբ
Բերտոցցի
(քիմիա, ԱՄՆ)

Մորտեն Մելլալ
(քիմիա,
Դանիա)

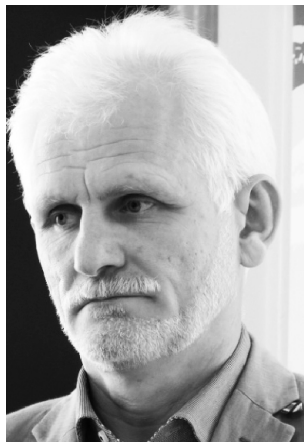
Կարլ Բարրի
Շարպլեսս
(քիմիա, ԱՄՆ)

Սվանտե Պասարո
(ֆիզիոլոգիա,
բժշկություն,
Շվեդիա)

Աննի Էռնո
(գրականություն,
Ֆրանսիա)

Ալեքս Բելյակով
(խաղաղության
մրցանակ,
Բելառուս)

Բեն Շալոմ
Բեռնանկե
(տնտեսագիտություն,
ԱՄՆ)

Դուգլաս Ուոռեն
Դայնոնդ
(տնտեսագիտություն,
ԱՄՆ)

Ֆիլիպ Դիբլիգ
(տնտեսագիտություն,
ԱՄՆ)

Երիտասարդ հայ արվեստագետների գիտական ասանիկները մաթաշրջանը

Ս/ք ղեկավարների 1-2-ին ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայում տեղի ունեցավ Երիտասարդ հայ արվեստագետների գիտական ասանիկները մաթաշրջանը՝ նվիրված Հայաստանի կոմպոզիտորների միության հիմնադրման 90-ամյա հոբելյանին:

ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի տնօրեն, պրոֆեսոր Աննա Ասատրյանը կարևորեց Երիտասարդ հայ արվեստագետների գիտական աստաշրջանների դերը հայ արվեստագիտության, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի պատմության մեջ: «Այս միջոցառումների ընթացքում տեսնում ենք, թե ինչ ներուժ կա, ինչ հերթափոխ ունի արվեստագիտությունը, և միշտ ուրախանում ենք, որ արվեստագիտությունը չի ծերանում, մենք ունենք արժանի հերթափոխ, մեր շարքերն անընդհատ համալրվում են երիտասարդներով», - ասաց Աննա Ասատրյանը:

ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, ակադեմիկոս Յուրի Սուվարյանը, ողջունելով աստաշրջանի մասնակիցներին, ասաց. «Այս գիտական աստաշրջանները լավ դպրոց են երիտասարդ գիտնականների համար՝ փորձարկելու իրենց աշխատանքի առաջին արդյունքները: Այս միջոցառումները շատ օգտակար են և պետք է լինեն շարունակական: Ուզում եմ դիմել երիտասարդներին. դուք ընտրել եք իրաշալի մասնագիտություն, ձեր մասնագիտությունը ոչ միայն հետաքրքիր է և հեռանկարային, այլ նաև շատ զայթակղիչ: Արվեստի ինստիտուտում ստեղծված են բոլոր պայմաններն արդյունավետ գիտական աշխատանք կատարելու համար»:

Արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի անդամ, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության նախագահ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ Արամ

Սաթյանը, ողջունելով և շնորհավորելով աստաշրջանի մասնակիցներին, ասաց. «Ինձ համար «Երիտասարդ» հասկացությունը շատ հարաբերական է, որովհետև երիտասարդ ժամանակ անում եմ այն քայլերը, որոնք երբեք հետո չեն անում, և այն համարձակությունը, որը մրանք դրսևորում եմ երիտասարդ ժամանակ, հետագայում չեն դրսևորում: Շնորհավորում եմ բոլորին, ովքեր գիտակցում են, թե ինչ կարևորություն ունի արվեստը մարդկության զարգացման գործում»:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի անդամ, Երևանի թատրոնի և կինոյի պետական ինստիտուտի ղեկավարի պաշտոնակատար Լիլիթ Արզումանյանը իր ելույթում նշեց. «Այսօրվա մեր քաղա-

քական, հոգեբանական, բարոյական ծանր իրավիճակում գիտությունը հույս և հավատ է տալիս, որ կյանքը շարունակվում է, և երիտասարդները շարունակում են ստեղծագործել: Ուզում եմ շեշտը դնել սերնդափոխության վրա և նշել, որ այս առումով մեծ դերակատարություն ունի Արվեստի ինստիտուտի ղեկավարությունը, որ կարողացավ ձեռք բերել անընդհատ պահել զարկերակի վրա, բաց չթողեց լավ կադրերին»:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի տնօրեն Աննա Ասատրյանը ակադեմիկոս Յուրի Սուվարյանին շնորհեց «Գիր գնահատանքի»՝ Գիտության համաշխարհային օրվա կապակցությամբ: Արամ Սաթյանին շնորհվեց «Վաստակագիր»՝ ծննդյան 75-ամյա հոբելյանի կապակցությամբ, հայ երաժշտարվեստում ունեցած ծանրակշիռ վաստակի համար: Վաստակագրեր շնորհվեցին նաև դոկտոր Լիլիթ Արզումանյանին՝ հայ արվեստագիտության ասպարեզում ծանրակշիռ վաստակի համար և արվեստագիտության թեկնածու, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող Մերի Կիրակոսյանին՝ Երիտասարդ արվեստագետների խորհրդի նախագահի պաշտոնում կատարած երկարամյա անբասիր և քեղմնավոր աշխատանքի համար:

Նստաշրջանի ընթացքում երիտասարդ գիտնականները հանդես եկան զեկուցումներով: Առնո Բաբաջանյան համերգասրահում տեղի ունեցավ «Ակադեմիական երաժշտական ֆուլկլորագիտության օջախը. անցած ուղին, ներկան և ապագան» համերգը՝ նվիրված ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ժողովրդական երաժշտության բաժնի հիմնադրման 55-ամյակին:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

Ֆիտոբակտերիաներից ջուրը մաքրող մոդելային սարքի փորձարկումը Սևանա լճում դրական արդյունք է տվել

Ջրի «ծաղկումը» ջրային էկոհամակարգերում կենսածին տարրերի առատության և նպաստավոր ջերմաստիճանային պայմաններում պլանկտոնային ջրիմուռների բուռն աճն է, որի արդյունքում վատանում է ջրի որակը: Խնդիրն առավել բարդանում է, երբ «ծաղկումն» առաջացնում են կապտականաչ ջրիմուռները՝ ցիանոբակտերիաները, որոնք ջրային միջավայր են արտաճեցնում թունավոր նյութեր՝ սպառնալով մարդու և կենդանիների առողջությանը: Ջրիմուռների հսկայական կենսազանգվածը, որը ձևավորվում է կենսածին տարրերի առատության և նպաստավոր ջերմաստիճանի պայմաններում, դառնում է օրգանական նյութով լճերի և ջրամբարների աղտոտվածության լրացուցիչ աղբյուր, որի քայքայման պրոցեսում գրանցվում է թթվածնային պայմանների վատացում, և խախտվում է էկոհամակարգի բնականոն վիճակը: 2018 թ.-ից Սևանա լճում արձանագրվեց ջրիմուռների բուռն աճ. լիճը «ծաղկեց» *Anabaena* ցեղի կապտականաչ ջրիմուռներով: «Ծաղկման» երևույթները շարունակվեցին մաս հաջորդ տարիներին:

«Ծաղկման» երևույթների դեմ պայքարելու նպատակով ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության գիտության պետական կոմիտեի աջակցությամբ 2020 թ.-ից սկսվել են «Սևանա լճի էվտրոֆացման մեխանիզմների հետազոտում, «ծաղկման» երևույթների բացահայտում և վերջինիս դեմ պայքարի մեթոդների մշակում» նպատակային ծրագրի աշխատանքները, որին մասնակցում են ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի, ՀՀ ԳԱԱ Երկրաբանության ինստիտուտի, Երևանի պետական համալսարանի կենսաբանության ֆակուլտետի գենետիկայի և բջջաբանության ամբիոնի, ինչպես նաև «Բիոմիներալ» ՍՊԸ-ի աշխատակիցները: Ծրագրի գիտական ղեկավարն է կենսաբանական գիտությունների դոկտոր Բարդուխ Գաբրիելյանը:

րոտէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի, ՀՀ ԳԱԱ Երկրաբանության ինստիտուտի, Երևանի պետական համալսարանի կենսաբանության ֆակուլտետի գենետիկայի և բջջաբանության ամբիոնի, ինչպես նաև «Բիոմիներալ» ՍՊԸ-ի աշխատակիցները: Ծրագրի գիտական ղեկավարն է կենսաբանական գիտությունների դոկտոր Բարդուխ Գաբրիելյանը:

«Ֆիտոպլանկտոնային համակեցության մեր հետազոտությունները ցույց տվեցին, որ Սևանա լճում «ծաղկում» առաջացնում է հիմնականում *Dolichospermum/Anabaena flos-aquae* տեսակի ցիանոբակտերիան: Լիճքի դիտակետի մոնիթինգում հայտնաբերվել են նաև *Anabaena flos-aquae* տեսակի հետերոցիստներ, որոնց քանակը մեկ լիտրում հավասարվել է մոտ 500000 բջջի: Ակտիվացված ցեղիկներով ջրի մաքրում իրականացնելուց հետո լճի ջրում *Anabaena flos-aquae* տեսակի ջրիմուռների բջջիներ կան հետերոցիստներ չեն հայտնաբերվել»,- ասաց ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի կենտրոնի գիտական ղեկավար, կենսաբանական գիտությունների դոկտոր Բարդուխ Գաբրիելյանը:

Լճի ջրի գենաթունային և կանցերոգեն հատկությունների ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ «ծաղկման» շրջանում լճի ջրում նկատվում է գենետիկական ազդեցության մակարդակի զգալի աճ, գրանցվում է ամենաբարձր ռեցեսիվ մուտացիաների հաճախականություն, իսկ «ծաղկման» շրջանից հետո գենետիկական ազդեցության մակարդակը զգալիորեն նվազում է: Գիտնականներն օգ-

տագործել են գենետիկական թեստ-մարկերներ՝ ցեղիկի մաքրման արդյունավետությունը գնահատելու համար: Ցեղիկով մշակված ջրի մոնիթինգում նկատվել է ուսումնասիրվող գենետիկական թեստ-մարկերների մակարդակի նվազում՝ չմշակված տարբերակների համեմատ:

ԵՊՀ-ի կենսաբանության ֆակուլտետի գենետիկայի և բջջաբանության ամբիոնի հետ համատեղ կիրառվել են *Tradescantia (clon 02)* բույսի երկու թեստ-համակարգեր, ինչի արդյունքում ստացված տվյալները վկայում են, որ Սևանա լճի «ծաղկման» ժամանակ ցեղիկի օգտագործումը որպես բնական սորբենտ նպատակահարմար է լճի ջրի թունավորման մակարդակի նվազեցման համար:

Ծրագրի շրջանակներում ստեղծվել է լճի ջուրը ցիանոբակտերիաներից մաքրելու մոդելային սարք, որի նախագիծը մշակվել է Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի հարավային գիտական կենտրոնի աշխատակիցների կողմից: Գիտնականների խումբը Սևանա լճում փորձարկել է Սևանի ջուրը կապտականաչ ջրիմուռներից՝ ցիանոբակտերիաներից մաքրող մոդելային սարքը: Ցեղիկոմների օգնությամբ մոդելային սարքի միջոցով Լիճքի հատվածում Սևանա լճից կլանվել են վնասակար միկրոօրգանիզմներ, միկրոօրգանիզմներ, ցիանոբակտերիաներ: Փորձարկումն իրականացվել է 2022թ. հուլիսին՝ Սևանա լճի «ծաղկման» երևույթների դրսևորման ընթացքում:

Սարքի ստեղծման համար հինգ են ծառայել ծրագրի շրջանակներում իրականացված հետազոտությունները, որոնք կատարվել են Սևանա լճի Լճաշենի, Նորաշենի, Լիճքի լճախորշերում: Այստեղ գրանցվել էին լճի ջրի «ծաղկման» առավել ինտենսիվ երևույթներ: Հետազոտվել են Սևանա լճի ջրի «ծաղկման» մեխանիզմները, կատարվել են ֆիտոպլանկտոնի տեսակային կազմի որոշում, քանակական ցուցանիշների գնահատում, զարգացման օրինաչափությունների բացահայտում, ուսումնասիրվել են նաև վերոհիշյալ երևույթները պայմանավորող հիդրոքիմիական և հիդրոֆիզիկական գործոնները: Իրականացվել են միջավայրից միկրոօրգանիզմների, միկրոօրգանիզմների, ցիանոբակտերիաների կլանման և հեռացման նպատակով նպատակային սորբենտի ընտրություն, վերջինիս ակտիվացում, ազդեցության արագության մեծացում, մանրէաբանական ցուցանիշների հիման վրա ջրի մաքրման արդյունավետության գնահատում: Կատարվել է լճի ջրի գենաթունային և կանցերոգեն հատկությունների գնահատում:

Հետազոտության արդյունքները զեկուցվել են «Ջանքերի միավորում» համուն Սևանա լճի էկոհամակարգի պահպանման և կայուն զարգացման» միջազգային համաժողովում:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտում բացահայտել են, թե ինչպես է հնարավոր բարձրացնել բյուրեղների օպտիկական որակը

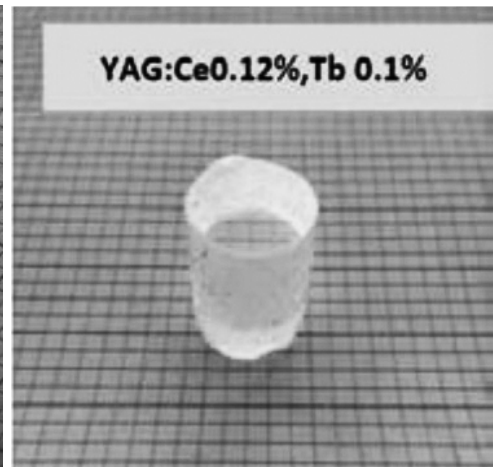
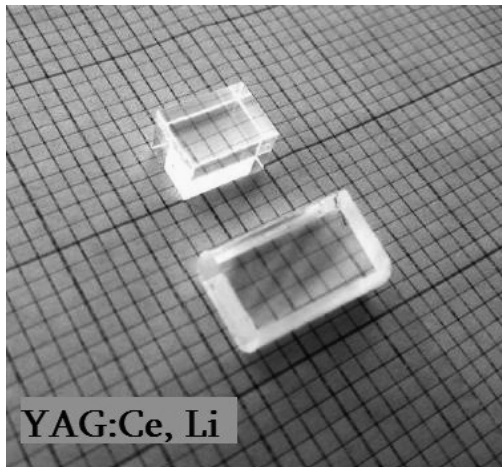
ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտում ցույց են տվել, որ Lu^{3+} և Li^{+} իոնների համատեղ ներմուծումը $\text{Y}_3\text{Al}_5\text{O}_{12}:\text{Ce}^{3+}$ բյուրեղներ հնարավորություն է տալիս բարձրացնելու բյուրեղների օպտիկական որակը հակադիրքային տեղակալումների փոփոխության և թափուրքների կոնցենտրացիայի նվազեցման հաշվին: Li^{+} իոնները զբաղեցնում են միջհանգուցային դիրքեր և չեն փոխազդում հա $^{3+}$ իոնների հետ, իսկ լիցքի պահպանումը կատարվում է թափուրքների կոնցենտրացիայի նվազեցման հաշվին: Որպես արդյունք՝ ճառագայթման տիրույթում բարձրանում են բյուրեղների թափանցիկությունը և ճառագայթային կայունությունը: Պարզվել է, որ Tb^{3+} իոնները հնարավորություն են տալիս քանակապես գնահատելու հակադիրքային արատների կոնցենտրացիան $\text{Y}_3\text{Al}_5\text{O}_{12}:\text{Ce}^{3+}$ և այլ բյուրեղներում: Բյուրեղներն աճեցվել են Բրիջմենի եղանակով՝ արգոն-ջրածին միջավայրում մոլիբդենային հալամանների կիրառմամբ:

Ոչ համաթեք տեղակալումները բյուրեղների արատների մեջ հատուկ տեղ են զբաղեցնում: $\text{Y}_3\text{Al}_5\text{O}_{12}:\text{Ce}$ կա-

ռուցվածքում յուրաքանչյուր իոն զբաղեցնում է որոշակի դիրք: Սակայն բյուրեղներում տեղի ունեն և խախտումներ, երբ, օրինակ, մեծ չափեր ունեցող իոնը հայտնվում է չափերով փոքր իոնի զբաղեցրած տեղում: Համապատասխան իրավիճակ տեղի ունի նաև այլ բյուրեղներում: Դա բերում է համասեռության խախտման, որն էլ իր հերթին օպտիկական թափանցիկության, ջերմահաղորդականության և բյուրեղների այլ պարամետրերի նվազման:

«Մենք պարզել ենք, որ ավելի փոքր շառավղով Lu^{3+} իոնների ներմուծումը Y^{3+} իոնների փոխարեն նվազեցնում է ցանցի դեֆորմացիան: Առաջին անգամ բացահայտել ենք, որ Tb^{3+} իոնները հակադիրքային արատների առկայության ցուցանիշ են և հնարավորություն են տալիս քանակապես գնահատելու դրանց կոնցենտրացիան»,- ասաց գիտական խմբի ղեկավար, ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտի սցինտիլյացիոն նյութերի լաբորատորիայի վարիչ, ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր Աշոտ Պետրոսյանը:

Tb^{3+} իոնների հետ կապված արդյունքները ստացվել են Սանկտ Պետերբուրգի Իոֆֆեի անվան ֆիզիկատեխնիկական ինստիտուտի հետ հայ-ռուսական համատեղ «Հեռանկարային լազերային և սցինտիլյացիոն նյութերի սինթեզում և միկրոալիքային ու օպտիկական սպեկտրասկոպիայի մեթոդներով դրանց հետազոտումը» նախագծի շրջանակներում (2021-2022):

Բյուրեղները կիրառվում են միջուկային բժշկության մեջ՝ պոզիտրոն-էմիսիոնային տոմոգրաֆիայի սկաներներում, դետեկտորներում, էլեկտրոնային մանրադիտակում, չեբենկոպյան ճառագայթման դետեկտորներում, տեղեկատվության և կապի քվանտային մշակման համակարգերում: «Բյուրեղների նկատմամբ պահանջներն անընդհատ աճում են, այդ իսկ պատճառով որակի բարձրացման հիմնախնդիրն արդիական է: Արատների կազմավորման մեխանիզմները և դրանց կառավարումն ունի կարևոր կիրառական նշանակություն»,- մեջք Աշոտ Պետրոսյանը:

Աշխատանքային խմբի մասնակիցներն են ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտի գիտաշխատողներ Մարինա Դերգյանը, Կարինե Հովհաննեսյանը և Սանկտ Պետերբուրգի Իոֆֆեի անվան ֆիզիկատեխնիկական ինստիտուտի խումբը՝ Հայկ Ասատրյանի ղեկավարությամբ:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

ԸՇ ԳԱԱ երիտասարդ գիտնականները՝ «Գիտություն առանց սահմանների» ֆորումի մրցանակակիրներ

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի երիտասարդ գիտնականները դարձել են ԱՊՀ անդամ-երկրների երիտասարդ գիտնականների «Գիտություն առանց սահմանների» ֆորումի մրցանակակիրներ: Ֆորումն անցկացվել է Ռուսաստանի Դաշնության Նիժնի Նովոգորոդ քաղաքի Լոբաչևսկու անվան պետական համալսարանում: Այն 2024 թվականին կայանալիք Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի 300-ամյակին նվիրված մեծ ծրագրի մի մասն է:

Հայաստանը ֆորումին ներկայացել է 21-հոգանոց պատվիրակությամբ: ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի համակարգի ինստիտուտների երիտասարդ գիտնականները զեկուցումներով հանդես են եկել ֆորումի «Արհեստական ինտելեկտ», «Նոր նյութեր», «Հարմարավետ միջավայր», «Առողջ սերունդ», «Պարենային անվտանգություն», «Ժառանգության պահպանում» և «Մոլեկուլային ճարտարագիտություն» սեկցիաներում:

Սեկցիաների աշխատանքի արդյունքների հիման վրա ֆորումի կազմկոմիտեն որոշել է յուրաքանչյուր սեկցիա-

յում առաջին, երկրորդ և երրորդ հորիզոնականների մրցանակակիրներին: Երեսուներ մրցանակակիրներից հինգը ՀՀ ԳԱԱ համակարգի ինստիտուտների երիտասարդ գիտնականներ են: Առաջին հորիզոնականի մրցանակի են արժանացել ՀՀ ԳԱԱ Մ. Արեդյանի անվան գրականության ինստիտուտից Աստղիկ Սողոյանը («Ժառանգության պահպանում» սեկցիա), ՀՀ ԳԱԱ օրգանական և դեղագործական քիմիայի գիտատեխնոլոգիական կենտրոնից Շուշանիկ Դաշյանը («Մոլեկուլային ճարտարագիտություն» սեկցիա) և ՀՀ ԳԱԱ մոլեկուլային կենսաբանության ինստիտուտից Միքայել Կարապետյանը («Առողջ սերունդ» սեկցիա): Երկրորդ հորիզոնականի մրցանակի է արժանացել ՀՀ ԳԱԱ Մ. Մանվելյանի անվան ընդհանուր և անօրգանական քիմիայի ինստիտուտից Զուլիա Եզանյանը («Նոր նյութեր» սեկցիա): Երրորդ հորիզոնականի մրցանակի է արժանացել ՀՀ ԳԱԱ Լ. Օրբելու անվան ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտից Վահան Գրիգորյանը («Առողջ սերունդ» սեկցիա):

Ֆորումին մասնակցել է 384 գիտնա-

կան ԱՊՀ անդամ-երկրներից՝ Հայաստանից, Ռուսաստանից, Բելառուսից, Ղազախստանից, Ղրղզստանից, Թուրքմենստանից, Ուզբեկստանից, Տաջիկստանից, Ադրբեյջանից, ինչպես նաև ԱՊՀ անդամ չհանդիսացող երկրներից՝ Իրանից, Հնդկաստանից, Չինաստանից, Չեռնոգորիայից, Լիբիայից: Ֆորումի մասնակիցները հանդես են եկել 250 գիտական զեկուցումներով:

Ֆորումի կազմակերպիչներն են Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիան, ԱՊՀ գործադիր կոմիտեն, ՌԴ գիտության և բարձրագույն կրթության նախարարությունը, Նիժնի Նովոգորոդի մարզի կառավարությունը, Լոբաչևսկու անվան համալսարանը և «Սկոլկովո» հիմնադրամը:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

ԸՇ ԳԱԱ ԸՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ ԶԵՌՔԵՐՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐ

Հայաստանի նյութական և հոգևոր մշակույթի ուսումնասիրության կարևորագույն բնագավառներից են հնագիտությունը, վիճակագրությունը, ազգագրությունը, բանագիտությունը, էթնոսոցիոլոգիան: Արդեն կես դար է, ինչ հայագիտության այս ոլորտներում հետազոտություններն իրականացվում են ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտում, որի ղեկավարության տնօրեններ Բ. Առաքելյանի (1959-1988 թթ.), Գ. Տիրացյանի (1988-1993 թթ.), Ա. Քալանթարյանի (1993-2006 թթ.), Պ. Ավետիսյանի (2006-2022 թթ.) և նրանց թիմի անմիջական ջանքերի շնորհիվ ձևավորվել են գիտական հաստատության ներկայիս կառուցվածքը և գիտական քաղաքականությունը: Ինստիտուտի ռազմավարական նպատակն են եղել և շարունակում են մնալ վերը թվարկված ոլորտներում միջազգային ու տարածաշրջանային առաջատար կենտրոններին հարիր հետազոտությունների գիտական պարիտետի ապահովումը, Հայաստանի նյութական և ոչ նյութական մշակութային ժառանգության, արդիականության ուսումնասիրության ազգային կենտրոն լինելը, հայագիտության հիմնախնդիրների միջազգայնացումն ու զարգացումը, պետական և համայնքի շահերից բխող սոցիալական պատվեր ձևավորող ու իրականացնող գիտական հաստատության դերի ամրապնդումը:

Ինստիտուտի հիմնական արտադրանքը չափվում է տեղական և արտասահմանյան հեղինակավոր պարբերականներում ունեցած հոդվածներով ու մեմուարներով: Սակայն ինստիտուտն ակտիվորեն մասնակցում է նաև մշակութային արժեքների վերականգնման ու պահպանման աշխատանքներին, նպաստում է զբոսաշրջության զարգացմանը: Հիմնարկի գիտական քաղաքականության կարևոր մասն են կազմում բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների հետ կապի զարգացումը և նոր մասնագիտական սերնդի ձևավորումը:

Ինստիտուտի գործունեության ոլորտում էական դեր է վերապահված նաև միջազգային համագործակցությամբ: Մասնավորապես իրականացվում են համատեղ հնագիտական ծրագրեր 13 երկրների 30 գիտական կենտրոնների հետ (համատեղ դաշտային աշխատանք, լաբորատոր անալիզների իրականացում, հրատարակություններ, էլեկտրոնային արխիվների, կատալոգների ստեղծում և այլն): Դրանց թվում են ԱՄՆ-ի, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Իտալիայի, Անգլիայի, ճապոնիայի, Ռուսաստանի և այլ երկրների համապատասխան մասնագիտացված կենտրոնները և համալսարանները: Դրանց հետ իրականացվող դաշտային հետազոտական ծրագրերի շրջանակներում գործում են 16 համատեղ հնագիտական արշավախմբեր, այդ թվում՝ հայ-ամերիկյան՝ 4, հայ-գերմանական՝ 3, հայ-ֆրանսիական՝ 3, հայ-իտալական՝ 2, հայ-ճապոնական՝

1, հայ-ավստրիական՝ 1, հայ-լեհական՝ 1, հայ-չեխական՝ 1:

Ինստիտուտում գործում է Ֆրանսիայի գիտական հետազոտությունների ազգային կենտրոնի հետ համատեղ ստեղծված միջազգային լաբորատորիան (հիմնվել է 2010 թ.), որն անմիջապես հնարավորություններ է տալիս՝ ֆրանսիացի մասնագետների և ՀՀ ԳԱԱ երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտի աշխատակիցների հետ մշակելու և կյանքի կոչելու գիտահետազոտական տարբեր ծրագրեր և թեմաներ:

Ինստիտուտը մասնակցում է նաև տարբեր միջազգային փառատոների: Դրանցից հատկապես հիշարժան է Վաշինգտոնի ազգային պուրակում կայացած ժողովրդական մշակույթի հեղինակավոր և երկարամյա ավանդույթներ ունեցող Սմիթսոնյան Ֆոլկլորֆ փառատոնը, որտեղ 2018 թ. ինստիտուտը ներկայացրեց մեր երկիրը: Ութ հարյուր հազար այցելու մասնակցեց «Հայաստան. տուն արարելը» խորագրով ծրագրին (ցուցադրություններ, ուսուցումներ, քննարկումներ):

Այսուհանդերձ, պետք է շեշտել, որ ժամանակակից հայագիտության, մասնավորապես հայոց պատմության, հոգևոր և նյութական մշակույթի, տնտեսության, կենցաղի ուսումնասիրության համար անհրաժեշտ սկզբնաղբյուրների հայթայթման առյուծի բաժինը գործնականում վերապահված է ինստիտուտին: Հայկական լեռնաշխարհի սահմաններում իրականացվող հնագիտական պեղումները հայագիտության զարգացման համար կենսականորեն անհրաժեշտ սկզբնաղբյուրների մշտական հոսք են ապահովում, որոնք, հնագիտական ուսումնասիրություններից բացի, ելակետային նշանակություն ունեն մեր երկրի հնագույն և հիմնականում, ճարտարապետության, արվեստի, վիճակագրության և սեպագրագիտության, մարդաբանության, լեռնաշխարհի բնական միջավայրի ձևավորման պատմության և այլ գիտակարգերի շրջանակներում իրականացվող հետազոտությունների համար: Վերջին տարիների պեղումները հնարավորություն են տալիս նորովի քննարկելու Առաջավոր Ասիայում մարդագոյացման գործընթացները, վաղագույն քաղաքակրթությունների ձևավորման օրինաչափություններն ու տարածման սահմանները: Սկզբունքային նշանակություն ունեն նաև Վանի թագավորության շրջանի և Երվանդյան, Արտաշեսյան Հայաստանի մշակույթների ժառանգական շարունակականության խնդիրների լուսաբանմանը միտված հետազոտությունները:

Ինստիտուտի ապագա գործունեության համար կարևոր ենք համարում հետևյալ դրույթների պահպանումն ու հետագա զարգացումը. 1. նյութական և ոչ նյութական մշակութային ժառանգության հիմնարար ուսումնասիրությունների ոլորտում միջմասնագիտական եզակի գիտական հաստատության կարգավիճակը, 2. գիտական ուղղությունների լայն սպեկտրը, 3.

գիտական հետազոտությունների թեմատիկ բազմազանությունը, 4. երիտասարդ կադրերի մեծ քանակը, 5. կիրառական բնույթի աշխատանքների էական մասնաբաժինը: Հուսով ենք, որ մոտ ապագայում, հենվելով առկա ներուժի, ներհայաստանյան և միջազգային համագործակցության ընձեռած լայն հնարավորությունների վրա, ինստիտուտը նոր գիտական նվաճումներ կարձանագրի տարածաշրջանային և միջազգային գիտական հարթակում:

Ինստիտուտի կարևոր կիրառական նշանակություններից մեկն էլ այն է, որ նրա գիտաշխատողները զբաղվում են ոչ միայն անցյալի, այլև ընթացիկ հասարակական զարգացումների հետազոտություններով, որոնց շնորհիվ կարողանում են ակադեմիական խորհրդատվություն մատուցել կառավարության կողմից ընդունվող միջազգայնագրերի, օրենքների, իրավական ակտերի վերաբերյալ, նպաստել հասարակական համայնության և համերաշխության, համահայաստանյան ու հայկական արժեքների ձևավորումներին:

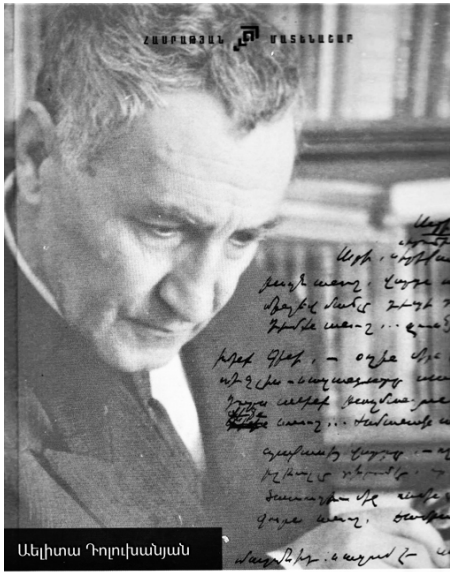
Համաշխարհային համբավ ունեցող գիտական կազմակերպությունների հետ համագործակցության և ընդհանրապես մեր գործունեության տրամաբանության հետ բոլորովին չեն աղերսվում ինստիտուտը Չարենցի փողոցից այլ հասցե տեղափոխելու հարցի շուրջ քննարկումները. դրա իրականացման դեպքում մեծապես կխաթարվի վերջինիս բնականոն գործունեությունը:

Գտնվելով Երևան քաղաքի կենտրոնում՝ այն սերտաճում է հարևանությամբ գտնվող Երևանի պետական համալսարանի, Հայաստանի պատմության, գրականության և արվեստի թանգարանների, Ազգային գրադարանի և Մատենադարանի միջավայրին, ինչը ինստիտուտի աշխատակիցներին հնարավորություն է տալիս ամենօրյա հետազոտական աշխատանքներ կազմակերպելու նաև նշված հաստատություններում:

Ինստիտուտն արդյունավետ է օգտագործում իր պահանջները հազիվ բավարարող տարածքը՝ տալով լուրջ արտադրանք, որը չափելի է ներկայացված գործունեությամբ, աշխարհի ամենաբարձր ազդեցության գործակից ունեցող հանդեսներում իրականացվող հրապարակումներով, հասարակական կարծիքի ձևավորման իր ունեցած դերակատարությամբ, ինչպես նաև ներդրումներ ապահովելու մեծ հնարավորություններով: Որպես հայկական ինքնության խորհրդանշներ հետազոտող և ստեղծող կազմակերպություն՝ ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտը հայոց պետականության կարևորագույն հենարաններից մեկն է եղել և կշարունակի մնալ ապագայում:

Արսեն ԲՈՐՈՒՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի տնօրեն

ՄՈՐՈՒՄ ՀԱՍՐԱԹՅԱՆ

Ինքնության և ժառանգության վավերագիրը

«Մարդ ծնվելը սովորական, բնական երևույթ է, մարդ լինելն է դժվար»:
Մորուս ՀԱՍՐԱԹՅԱՆ

2022 թ. դեկտեմբերի 10-ին լրանում է հայ ականավոր պատմաբան և բանասեր, Հայաստանի Մատենադարանի դիրեկտոր, Հայաստանի պատմության թանգարանի դիրեկտոր, ՀԱՍՀ ԳԱ թղթակից անդամ, ՀԱՍՀ գիտության վաստակավոր գործիչ Մորուս (Մարգար) Հասրաթյանի ծննդյան 120-ամյակը:

Այդ կապակցությամբ «Հասրաթյան-Միմասյան» հիմնադրամի նախաձեռնությամբ և ֆինանսավորմամբ լույս է տեսել «Մորուս Հասրաթյան. ինքնության և ժառանգության վավերագիրը» արժեքավոր աշխատությունը, որի հե-

ղինակն է Մորուս Հասրաթյանի գերազանցիկ ուսանողուհին՝ տաղանդավոր գիտնական և բազմաշնորհ մանկավարժ, Երևանի Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի հայ հին և միջնադարյան գրականության և նրա դասավանդման մեթոդիկայի ամբիոնի վարիչ, ՀՀ մշակույթի վաստակավոր գործիչ, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Ալիսա Դոլուխանյանը:

Գրախոսվող մենագրությունը բաղկացած է «Նախաբանից», 8 գլուխներից, «Երախտագիտության խոսքից», «Գրականության ցանկից» և «Ծանոթագրություններից»:

Պրոֆեսոր Ա. Դոլուխանյանը, Հայաստանի ազգային արխիվում գտնվող արխիվային վավերագրերի, ինչպես նաև Մ. Հասրաթյանի տպագրված և անտիպ հուշագրությունների մանրախույզ ուսումնասիրության շնորհիվ հետևելով գիտնականի կյանքի ուղուն, գիտական շրջանառության մեջ է դրել կենսագրական սակավ հայտնի և անհայտ բազմաթիվ փաստեր: Մեզ համար, մասնավորապես, իսկական հայտնություն էր, որ Մ. Հասրաթյանը գտնվել է Երեբունի-Երևան տոնակատարության ստեղծման ակունքներում, և հենց նրա նախաձեռնությամբ և ջանքերի շնորհիվ է 1968-ին՝ Երևանի հիմնադրման 2750-ամյակի կապակցությամբ, առաջին անգամ նշվել մեր մայրաքաղաքի ծննդյան օրը, իսկ երևանցին ստացել իր ամենասիրե-

լի տոնը:

Վաստակաշատ գիտնականը բացահայտել է Մ. Հասրաթյանի՝ գիտության, բարձրագույն կրթության և թանգարանային գործի կազմակերպչի անուրանալի վաստակը: Իր «հերոսի» կերպարը կերտելով Խորհրդային Հայաստանի և Խորհրդային Միության պատմական իրադարձությունների համայնապատկերում՝ հեղինակը ներկայացնում է ոչ միայն Հասրաթյանին և նրա մեծավոր շրջապատի մյուս ականավոր գործիչներին՝ Չարենցին, Բակունցին, Իսահակյանին և այլոց, այլև մի ողջ դարաշրջան՝ իր ձեռքբերումներով ու կորուստներով:

Չուգահեռաբար պրոֆեսոր Ա. Դոլուխանյանը քննական վերլուծության է ենթարկել գիտնականի գիտական ծանրակշիռ ժառանգությունը և հնարավորինս ամփոփ բացահայտել Մորուս Հասրաթյանի ներդրումն ինչպես պատմագիտության (արևելագիտություն, հնագիտություն ևն), այնպես էլ գրականագիտության (սայաթնովագիտություն ևն) մեջ:

Գիտական ժառանգության ուսումնասիրությանը զուգահեռ հեղինակն առանձին գլխով ներկայացրել է Մ. Հասրաթյանի գրական ժառանգությունը՝ բանաստեղծություններն ու արձակ գործերը, որոնք գիտնականի կենդանության օրոք չեն հրատարակվել, ինչի «պատճառը հեղինակի խիստ պահանջկոտությունն էր իր անձի նկատմամբ»:

Եվ, վերջապես, պրոֆեսոր Ա. Դոլու-

խանյանը հմտորեն ստեղծել է նաև գիտնականի մարդկային նկարագիրը, ընդգծել նրա բնավորության կարևոր ու բնորոշ գծերը, ինչը պակաս կարևոր չէ:

Չենք կարող չհիշատակել, որ Մ. Հասրաթյանը հիմնադիրն է նաև գիտական գերդաստանի. խոսքը նրա կրտսեր որդու՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ճարտարապետության բաժնի վարիչ, ճարտարապետության դոկտոր, պրոֆեսոր Մուրադ Հասրաթյանի և թոռան՝ ճարտարապետության թեկնածու, դոցենտ Արեգ Հասրաթյանի մասին է:

«Ինչպես Ոսկեդարում Կորյուն վարդապետը գրեց իր ուսուցչի՝ համադրել Մեսրոպ Մաշտոցի կյանքի մասին, ինչպես 19-րդ դարում Նշանավոր հայագետ Մարի Ֆելիսիտե Բրոսսեն երախտագիտությամբ շարադրեց իր մեծ ուսուցչի՝ ֆրանսիական հայագիտության հիմնադիր Ամտուան Ժան Սեն-Մարտենի կյանքի ընթացքը, նույնպես ես՝ իմ առավել համեստ ուժերով, ինձ համար մեծ պատիվ համարեցի գրել իմ ուսուցչի կյանքի ու գործի մասին»:

Այս խոսքերով է եզրափակում իր աշխատությունը պրո-

ֆեսոր Ա. Դոլուխանյանը, ով սիրով ու երախտագիտությամբ կերտեց իր Ուսուցչի անձեռակերտ հուշարձանը:

ԱՆՆԱ ԱՍՍՏՐՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի

ինստիտուտի տնօրեն,

արվեստագիտության դոկտոր,

պրոֆեսոր

ՀՀ ԳԱԱ «Հայկենսատեխնոլոգիա» գիտաարտադրական կենտրոնում ստացել են կայուն մուտանտներ, որոնք սինթեզում են բժշկության բնագավառում պահանջված 4 գ/լ L-տրիպտոֆան

ՀՀ ԳԱԱ «Հայկենսատեխնոլոգիա» գիտաարտադրական կենտրոնի գիտնականներին հաջողվել է քիմիական մուտագենեզի և գենետիկասելեկցիայի մեթոդներով *Br. flavum* 14067 վայրի տեսակի շտամի հիման վրա ստանալ տ-ֆտորֆենիլալանինի նկատմամբ կայուն մուտանտներ, որոնք սինթեզում են մինչև 4 գ/լ L-տրիպտոֆան:

«Կայուն L-տրիպտոֆան սինթեզող շտամների ստացումը կարևոր է ոչ միայն գիտական, այլ նաև կիրառական տեսանկյունից: Բժշկության, դեղագործության և այլ բնագավառներում այս ամինաթթվի պահանջարկը մշտապես աճում է: Բարձրակտիվ արտադրիչների ստացումը ու դրանց միջոցով L-տրիպտոֆանի արտադրությունը կնպաստեն տնտեսական շահութաբերությանը», - ասաց հետազոտությունն իրականացրած գիտական խմբի ղեկավար, «Հայկենսատեխնոլոգիա» գիտաարտադրական կենտրոնի շտամ-արտադրիչների և կենսասինթեզի լաբորատորիայի առաջատար գիտաշխատող, կենսաբանական գիտությունների թեկնածու Գայանե Ավետիսովան:

Տրիպտոֆանն ամփոփարինելի արոմատիկ ամինաթթու է: Այն կարգավորում է իմունային և նյարդային համակարգերի աշխատանքը, կարևոր նշանակություն ունի երեխաների նորմալ աճի և կենսագործունեության համար, իսկ նորածինների դեպքում այն նպաստում է քնի ցիրկադային ռիթմերի ձևավորմանը: Օրգանիզմում այս ամինաթթվի պակասի հետևանքով կարող են առաջանալ սրտային անոթների սպազմ, ընկճախտ, շատակերություն, անքնություն, մազաթափություն, մշտական հոգնածություն, սակավարյունություն, իսկ երեխաների դեպքում՝ ուշադրության բացակայություն և գերակտիվության համախտանիշ:

«Տրիպտոֆանը լայնորեն կիրառվում է ինչպես գյուղատնտեսության, բժշկության, այնպես էլ դեղագործական արդյունաբերության մեջ հակադեպրեսանտների, հանգստացնող և այնպիսի դեղերի ստացման համար, որոնք նախատեսված են շիզոֆրենիայի,

ալկոհոլիզմի և այլ հիվանդությունների բուժման համար: Տրիպտոֆանի արտադրության կարևորագույն եղանակներից մեկը մանրէաբանական սինթեզի եղանակն է: Մանրէաբանական եղանակներից ավելի արդյունավետ է համարվում տրիպտոֆանի սինթեզն այն միկրոօրգանիզմների աճեցմամբ, որոնք ունակ են ուղիղ ֆերմենտացիայի միջոցով ածխածնի, ազոտի աղբյուրներից սինթեզելու տրիպտոֆան՝ սննդամիջավայրում առանց տրիպտոֆանի նախադրություն (ինդու-

անտրանիլաթթու) ավելացման: Հաշվի առնելով արդյունաբերական տեսանկյունից կորիմեֆորմ մանրէների առավելությունները՝ մեր կողմից նպատակ է դրվել ստանալու *Brevibacterium flavum* տեսակին պատկանող տրիպտոֆանի բարձր ակտիվությամբ օժտված շտամ-արտադրիչներ», - ասաց Գայանե Ավետիսովան: Նա նշեց, որ հետազոտության արդյունքում քիմիական մուտագենեզի և գենետիկասելեկցիայի մեթոդներով հաջողվել է *Br. flavum* 14067 վայրի տեսակի շտամի հիման վրա ստանալ տ-ֆտորֆենիլալանինի նկատմամբ կայուն 17 մուտանտներ: Հետազոտում խորքային ֆերմենտացիայի պայմաններում 15% սախարոզ և 5,5% (NH₄)₂SO₄ պարունակող հեղուկ սինթետիկ միջավայրում դրանցից, ըստ ակտիվության, ընտրվել են 4-ը, որոնք սինթեզում են մինչև 4 գ/լ L-տրիպտոֆան:

«Ամինաթթուների շտամ-արտադրիչների ստացումը գենետիկայի և սելեկցիայի եղանակով երկարատև ու բազմափուլ պրոցես է, ուստի ստացված արդյունքները դեռ հետազոտման առաջին փուլում են: Գիտական խմբի կողմից դրական արդյունքների ստացման դեպքում թե՛ շտամ-արտադրիչը և թե՛ մշակված արդյունավետ կենսասինթեզի տեխնոլոգիան կառաջարկվեն ամինաթթուների արտադրությանը զբաղվող միջազգային հայտնի ընկերություններին, կամ կկիրառվեն տեղական արտադրություն կազմակերպելու համար», - ասաց Գայանե Ավետիսովան:

Հետազոտական աշխատանքներում ներգրավված են երիտասարդ գիտնականներ:

Հետազոտությունն իրականացվել է ՀՀ ԳԱԱ «Հայկենսատեխնոլոգիա» գիտաարտադրական կենտրոնի 2021 թ. բազային ֆինանսավորմամբ «Հիմնարար և կիրառական հետազոտություններ կենսատեխնոլոգիայի և մանրէաբանության բնագավառներում» ծրագրի շրջանակներում:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

**Հանրապետական գիրաժողով՝ նվիրված
ՀՀ ԳԼԱ թղթակից անդամ Վլադիմիր
Հարությունյանի ծննդյան 65-ամյակին**

Ա/թ. դեկտեմբերի 9-ին ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայում տեղի ունեցավ «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայով համարապետական գիտաժողով՝ նվիրված ՀՀ ՊԱՍ թղթակից անդամ, ՀՀ ՊԱՍ Ա. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի երկարամյա տնօրեն, տնտեսագիտական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Վլադիմիր Հարությունյանի ծննդյան 65-ամյակին:

Միջոցառմանը մասնակցեցին 33 նախագահ Կահազն խաչատուրյանը, 33 զԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Աշոտ Սաղյանը, 33 զԱԱ նախագահության անդամներ, 33 զԱԱ ինստիտուտների տնօրեններ, ԲՈՒՀ-երի ղեկավարներ, պետության մարմինների ներկայացուցիչներ, գիտական և կրթական կառույցների գիտաշխատողներ և մասնագետներ:

ՀՀ նախագահ Վահագն խաչատուրյանն իր ելույթում ասաց. «Ես շատ ափսոսում եմ, որ Վլադիմիրն այսօր մեզ հետ չէ, բայց, միաժամանակ, համոզված եմ, որ այդ ավանդույթները, որոնք մաթոդը է ինստիտուտում, շարունակություն կունենան: Այսօրվա մեր գլխավոր մարտահրավերն անվտանգության խնդիրն է: Ամեն ինչ է դրա մեջ մտնում, և այդ խնդիրը մենք պետք է կարողանանք լուծել: Հաջորդ խնդիրը կրթության բնագավառն է: Առանց այդ համակարգի հիմնարար փո-

փոխության հաջողութիւններ
չենք կարող ունենալ: Ունենք
մասնագետների լրջագոյն
խնդիր, և առանց կրթութան, ա-
ռանց գիտելիքի հաջողութիւն
չենք կարող ունենալ: Սա պետք
է մեզ համար ուղենիշ լինի»:

Իր ելույթում ՀՀ զԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Աշոտ Սադյանն ասաց. «Վաղիմիր Հարությունյանը եղել է մեր լավագույն տնօրեններից մեկը, ով մեծ ներդրում է ունեցել ինչպես ինստիտուտի, այնպես էլ տնտեսագիտության գիտական հիմքերի զարգացման գործում: Նա եղել է բոլորի կողմից սիրված անձնավորություն»:

ՀՀ զԱԱ հայազգիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի՝ ակադեմիկոս-բարոտուղար, ակադեմիկոս Յուրի Սուվարյանը մշեք, որ Վլադիմիր Զարոբյունյանի՝ ՀՀ զԱԱ Մ. Զոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի ղեկավարման տարիքում առանձնահատուկ են մի շարք երևույթներով: «Քացի հիմնարար խնդիրներից ինստիտուտը կարևորում էր նաև այն հիմնահարցերը, որոնք բխում էին Հայաստանի կառավարության ծրագրերից և, մշակումներ իրականացրեց յայդ ուղղություններով, ներկայացնում էր կոնկրետ առաջարկություններ իշխամություններին՝ նպատակ ունենալով ամեն կերպ նպաստել համընկալվածության տնտեսության վերելքին», - ասաց ակադեմիկոս Յուրի Սուվարյանը:

Ելութենով հանդես եկան ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի գլխավոր գիտաշխատող, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Աշոտ Մարկոսյանը, Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի ռեկտոր, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Դիանա Գալոյանը, Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի ղեկան, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Հայկ Սարգսյանը, ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի տնօրեն, ակադեմիկոս Աշոտ Մելքոնյանը, ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտական ուղղության ղեկավար, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Ռոբերտ Սարիմյանը, նույն ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող, տեխնիկական գիտությունների թեկնածու Ստեփան Պապիկյանը, ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի տնօրեն, բանասիրական գիտությունների դոկտոր Վարդան Դևրիկյանը:

Գիտական զեկուցումներով հանդես եկան ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտաշխատողները:

**ՀՀ ՊԱԱ գիտության
հանրայնացման և հասարա-
կայնության հետ
կապերի բաժին**

ԸՇ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտը և Շուշիի տեխնոլոգիական համալսարանը կնքեցին համագործակցության համաձայնագիր

Ս/թ. ղեկավարների 8-ին ՀՀ գիտ. յին ակադեմիայի արվեստի ինստ. տեխնոլոգիական համալսարան գործակցության համաձայնագիր. նախատեսվում է համատեղ մշակ. փոխշահավետ գիտակրթական ծրագրասահմանական անձնակազմի փոխանակում, փոխադարձ հետա. կապերը ոլորտներում համա. լայնցնել, համատեղ գիտական միջ. պարակել, գիտական հոգովածնել.

ՀՀ զԱԱ հայազփտության և հտտությունների բաժանմունքի ակադար, ակադեմիկոս Յուրի Սուվարտանմունքը կաջակցի համաձայիրականացմանը: Վկայօր Արցախի նեմում անարդարություն: Շուշին միբնակչությամը, Միքնն 1920 թվականի դարերումը, հայկական տարածքթային խոշոր կենտրոնը Շուշին եր: Եմանակից լինենք և մեր ականոն

[illegible]

արական և գի-
մական քարտու-
մը նշեց, որ բա-
զդի դրույթների
նդեպ տեղի է ու-
նեղել է հայաշա-
տաբոլը 18-19-
դործող մշակու-

որ բոլորս պետք
ենք, որպես-

արդարությունը շտկվի: Մեզ գործնա-
կարգային Արցախը հզորացնելու համար: Ող-
ջակցություն, իսկ Արցախին մար-
տիրական ճակատի նվաճում», - ասաց ակա-
դեմիկոսը:

ողիական համալսարանի հոգա-
դի նախագահ, տեխնիկական գի-
տոր, պրոֆեսոր Յովհաննես Թոք-
համագործակցության համաձայ-
նությամբ փոխ է Շուշիի տեխնոլոգիա-
ն կյանքում:

Կա ե՞րբ այս համագործակցության մեր համագործակցությունը կլի-
ն և բազմաշերտ: Կարծում եմ, որ
ստորագրումից հետո կծնվեն նոր
արարներ: Ուզում եմ նշել, որ Վրկես-
նցախի կողքին է, և ինչպիսի կարող
ենք ձեռք,- սաաց ՀՀ զԳԱ արվես-
տներն Աճնա Ասատրյանը:

**գիտության հանրայնացման և
մշակութային հետ կապերի բաժին**

Գիտության նվիրյալներ

ՀԱՅԿՐ ՀՈՎԽԱՆՆԵՍԻ ԶԱԼԹԻԿՅԱՆ

(Ծննդյան 120-ամյակի առթիվ)

Տաղանդաշատ ֆիգքմիկոս
Հակոբ Զալբիկյանը ծնվել է
1902 թ. Կարսում: 1922 թ. ըն-
դունվել է Երևանի համալսարա-
նի գյուղատնտեսական ֆակուլ-
տետի քիմիայի բաժնիը: Միա-
ժամանակ տպիրել է նաև ԵՊՀ-
ի ֆիզիկամաթեմատիկական
ֆակուլտետում և 1927 թ. հա-
մալսարանն ավարտել է քիմի-
կոսի և ֆիզիկամաթեմատիկոսի
որակագրումներով ու աշխա-
տանքի անցել ԵՊՀ ֆիգքմիա-
յի ամբիոնում:

1930 թ. գործուղվել է Լեւինգրադ և Մոսկվա, որտեղ աշխատել է հայտնի ֆիզիկոս Մանդելշտամի մոտ: 1931 թ. գործուղվել է Գերմանիա (Մյունխեն) և մեծածուրն գիտնական Ֆայանսի ղեկավարումը: Թայմս մեկ տարի զբաղվել ուժեղ էլեկտրոդիոմների լուծույթների ջերմադինամիկայի ուսումնասիրությամբ: 1932 թ. Յ. Չալքիկյանը նշանակվել է Մոսկվազոնկեթաված Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի պրոֆեսոր, ռեկտորի տեղակալ և միաժամանակ քիմիատեխնոլոգիական ֆակուլտետի ղեկան (1932-1934 թթ.):

Վերապատրաստվել է Մոսկվայի Կարպովի անվան քիմիայի ինստիտուտում և զբաղվել մոտ 100 տարի գիտական բանավեճի նյութ դարձած մետաղականություն սահմանին պրոտեցիայի թռիչքի հարցով: Ունենալով ճկուն միտք և ֆիզիկայից ու ճարտարագիտությունից խորագիտելիքներ, Բաբսկին 1930-1940-ականներին հաջողությամբ լուծել է մետաղականության հարցերը:

նաքենատիկայից խոր գիտելիքներ՝ նա կարճ ժամանակում պարզաբանում է այդ հարցը, ուրի համար 1934 թ. երիտասարդ տաղանդավոր գիտնականին առանց աստենախոսության պաշտպանության խՍՀՄ ԲՈՒԿ կողմից շնորհվել է քիմիական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան: 1935-ական թթ. համազգործակցելով իր ուսուցիչ պրոֆ. Ս. Ղամբարյանի հետ՝ կառուցվող կաուչուկի գործարանի համար կազմակերպել է գիտահետազոտական լաբորատորիա և 9 տարի զուգահեռաբար (աշխատելով հիմնականում ԵՊՀ-ում) զբաղվել ացետիլենի քիմիայի հարգեղով:

1933 թ. նա պրոֆ. Լ. Ռոտին-
յանի հետ վերակազմավորել է
ԵՊՀ ֆիզիկական քիմիայի ամ-
բիոնը՝ այն դարձնելով բարձր
մակարդակի ֆիզիկական և կո-
լորիդների քիմիայի ամբիոն, ո-
րը շարունակեց ղեկավարել
պրոֆ. Ռոտինյանը մինչև 1938
թ., իսկ 1939 թ.-ից մինչև իր
կյանքի վերջը՝ Զ. Չաթիկյանը:

Գիտական երկրորդ լուրջ ձեռքբերումը վերաբերում է ամին-բենզոիլ պերօքսիդ համակարգում ըմպացող ռեակցիաների ուսումնասիրությանը: Այնուհետև նա զարգացրեց այս ուղղությունը, որն ունենւ է՝ գիտական, և՛ գործնական նշանակություն:

Գիտական ծնեքքերունմերն
այնքան նշանակալից էին, որ
ԵՊՀ-ում առաջինը ստեղծվեց
պոլիմերման գործընթացների
կինետիկայի պրոբլեմային գի-
տաահետազոտական լաբորատո-
րիա, որը մինչև կյանքի վերջը
ղեկավարել է պրոֆ. Յ. Չաթիրկ-
յանը:

Նա ուսումնասիրել է Կուլարոկատալիտիկ ռեակցիաները ացետիլենային միացությունների մասնակցությամբ: Այս ուսումնասիրությունների արդյունքները ամփոփվել են «Կուլարոկատալիզ» մենագրությունում (1963 թ., Երևան), որը ԱՄՆ-ում թարգմանվել է անգլերեն՝ «Cooper Catalytic Reactions» (1966, Նյու Յորք):

Նշանակալից են պրոֆ. Գ. Զալթիկյանի ուսումնասիրութ-
յունները վինիլացետատի
ստացման ռեակցիաների մե-
խանիզմների բացահայտման
ուղղությամբ, որոնք ունեին
կարևոր գործնական բնույթ: Այդ
աշխատանքների արդյունքների
հիման վրա 1946 թ. Մոսկվայում
պաշտպանել է դոկտորական ա-
տենդախոսություն, իսկ 1948 թ.
Մրան շնորհվել է պրոֆեսորի կո-
չում:

Անհրաժեշտ է նշել, որ Հայաստանում պրոֆ. Յ. Չալ-թիկյանը հեղուկաֆազ ռեակ-ցիաների ֆիզքիմիայի և ֆիզի-կական օրգանական քիմիայի դպրոցի հիմնադիրն ու զարգաց-նողն է: Նա հեղինակ է ալելի քան 200 գիտական աշխատութ-յունների, այդ թվում՝ «Ֆիզիկա-կան քիմիա» (1972, 1975, Երևան) և «Ֆիզիկական քիմի-այի պրակտիկում» (1969, Երևան) բուհական դասագրքերի:

Պրոֆ. Զ. Չաթիրկյանը եղել է Դ. Մենդելեևի անվան համա-
միութենական քիմիական ընկե-
րության 33 բաժանմունքի նա-
խագահ, 1967 թ.-ից մինչև կյան-
քի վերջը՝ ԵԴՀ գիտական տեղե-
կագրի գլխավոր խմբագիր:
1961 թ. ընտրվել է ՀԽՍՀ ԳԱ
թղթակից անդամ, 1961 թ. նրան
շնորհվել է ՀԽՍՀ գիտության
վաստակավոր գործչի կոչում,
1962 թ. պարգևատրվել է Լենին-
յի շքանշանով:

Վախճանվել է 1972 թվականին:

Հակոբ Չաթխյանը միջազգային մակարդակի քննիկուզիտնական էր և մեծ ժառանգություն է թողել քննիայի ուսումնագիտական և կիրառական բնագավառներում, պայծառ հիշատակ՝ գիտական հանրության շրջանում:

Սերգեյ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
Ռոմիկ ՅԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Քիմիական գիտությունե-
րի դոկտորներ,
առոճեստոցներ

Սերգեյ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
Ռումիկ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Քիմիական գիտություն-
ների դոկտորներ,
պրոֆեսորներ

ԱՆՈՒՇԱՎԱՆ ՔԱՋԲԵՐՈՒՆՈՒՍԵՐ - ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ

2022 թ. նոյեմբերի 11-ին կյանքից հեռացավ 33 ԳԱԱ «Գիտություն» թերթի երկարամյա գլխավոր խմբագիր, վաստակաշատ լրագրող, ՀՀ ժուռնալիստների միության անդամ Անուշավան Տեր-Գաբրիելյանը: Նա լրագրողական իր հարուստ գիտելիքներն անմնացորդ նվիրեց ակադեմիական թերթի կայացման դժվարին ու շնորհակալ գործին:

Ա. Տեր-Գաբրիելյանը ծնվել է 1936 թ. Սիրիայի Հալեպ քաղաքում: 1946 թ. ընտանիքով ներգաղթել են Հայաստան: Ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի բանասիրության ֆակուլտետը: 1960-67 թվականներին գրական աշխատանք է կատարել ՀՍՄՀ հասարակական կարգի պահպանության մինիստրությունում: 1967-90 թվականներին աշխատել է ՀԽՍՀ հեռուստատեսության և ռադիոհաղորդումների պետական կոմի-

տեում՝ շարքային խմբագրից հասնելով հեռուստահաղորդումների ծրագրերի տնօրենի պաշտոնին:

ԳԱԱ համակարգում նա աշխատում էր 1994 թվականից՝ սկզբում որպես թերթի գլխավոր խմբագրի տեղակալ, իսկ 2009 թվականից «Գիտություն» թերթի գլխավոր խմբագիրն էր: Թերթում նա հաճախ էր հանդես գալիս (երբեմն՝ անստորագիր) հեղինակային հոդվածներով, որոնցում հստակ ընդգծվում էին լայնախոհ մտավորականի ու քաղաքացու մտահոգությունները մեր ժողովրդի ու երկրի առջև ծառացած խնդիրների վերաբերյալ: Նա խմբագրական գործունեությանը զուգընթաց երկար տարիներ դասավանդել է ԳԱԱ միջազգային գիտակրթական կենտրոնի մագիստրատուրայում՝ իր մասնագիտական փորձը փոխանցելով ապագա լրագրողներին:

ԳԱԱ համակարգում շուրջ երեք տասնյակ տարիների ընթացքում Ա. Տեր-Գաբրիելյանի աշխատանքային գործունեությունը գնահատվել է ըստ արժանվույն, նա պարգևատրվել է ԳԱԱ նախագահության «Գովեստագրով» և «Վաստակագրով»:

Ա. Տեր-Գաբրիելյանին բնորոշ էին համեստությունը, պատասխանատվության բարձր զգացումը և սկզբունքայնությունը, նվիրվածությունն իրեն հայրենիքը, լրագրողական լրագրությանը: Նրա հիշատակը միշտ վառ կմնա գործընկերների սրտերում և թերթի ընթերցողների շրջանում:

ՀՀ ԳԱԱ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԳԱԱ ինստիտուտները ժնկի համալսարանի հետ համատեղ մշակում են արբանյակային լուսանկարների հավաքագրման և բազմաչափ տեղեկատվական համակարգ շրջակա միջավայրի էկոլոգիական վիճակի գնահատման և մշտադիտարկման համար

ՀՀ ԳԱԱ էկոլոգանոսֆերային հետազոտությունների կենտրոնը և ՀՀ ԳԱԱ ինֆորմատիկայի և ավտոմատացման պրոբլեմների ինստիտուտը Շվեյցարիայի Ժնևի համալսարանի հետ համատեղ մշակում են արբանյակային լուսանկարների հավաքագրման և մշակման բազմաչափ տեղեկատվական համակարգ (տեղեկատվական խորանարդ) Հայաստանում լանդշաֆտների էկոլոգիական մոնիթորինգի հեռազնման համակարգի ստեղծման համար (<http://datacube.sci.am>): Հիմքում ժնկի համալսարանի կողմից շվեյցարական արբանյակային լուսանկարների տվյալների Ազգային խորանարդի ստեղծման փորձն էր <https://www.swissdatacube.org/>:

«Երկամյա աշխատանքները հնարավորություն տեղծեցին հավաքագրելու արբանյակային լուսանկարներ ազգային շտեմարանում, որը ներառում է Landsat և Sentinel-2 արբանյակային լուսանկարների ամբողջական արխիվը, ինչպես նաև անօդաչու թռչող սարքերից ստացված լուսանկարներ: Համակարգում մշակվել է ջրային օբյեկտների տարբերակման և սահմանագծման ալգորիթմ՝ Python ծրագրավորման լեզվի կիրառմամբ, որը նախատեսվում է դարձնել տեղեկատվական համակարգում արբանյակային լուսանկարներից ջրային օբյեկտների վերծանման գործիք»,- ասաց ՀՀ ԳԱԱ էկոլոգանոսֆերային հետազոտությունների կենտրոնի Աշխարհագրական տեղեկատվական համակարգի և հեռազնման բաժնի ղեկավար, աշխարհագրական գիտությունների թեկնածու Շուշանիկ Ասմարյանը: Նա նշեց, որ «Մեր ազգային արբանյակային տեղեկատվության խորանարդն ունի կարևոր նշանակություն գիտահեն որոշումների կայացման գործում արբանյակային տեղեկատվության ներդրման և կիրառման առումով: Հատկանշական է, որ 2022 թ.-ին Հայաստանը թևակոխեց տիեզերական հետազոտությունների և տիեզերական տեխնոլոգիաների զարգացման նոր փուլ՝ սեփական արբանյակի գոյությունը պայմանավորված: Լուսանկարների մշակման ազգային պլանի շրջանում արդեն դառնում է հրամայական, որը դեռևս սաղմնային փուլում է և պետք է անցնի մշակման և զարգացման մեծ ու երկար ճանապարհ, որպեսզի դառնա արբանյակային լուսանկարների մշակման համար գործիքակազմով և հաշվողական ռեսուրսներով հագեցած ազգային պլատֆորմ»:

Աշխատանքն իրականացվել է «Հայաստանյան տվյալների խորանարդ հանուն կայուն զարգացման-ADC4SD» նախագծի շրջանակներում: Այն ֆինանսավորվել է Շվեյցարիայի գիտության, կրթության և նորարարության պետական քարտուղարության կողմից նախնական ներդրումային դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում:

Աշխատանքային խմբի մեծ մասը երիտասարդ գիտնականներ են:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

Ակադեմիական նոր հրատարակություններ

1. А. Акопян — Албания-Алуанк в греко-латинских и древнеармянских источниках.
2. «Արվեստագիտական հանդես», 2022 թ. № № 1,2:
3. «Ջահուկյանական ընթերցումներ», № 1-2:
4. «Հայկական տնտեսագիտական հանդես», 2022 թ. № 1:
5. «Բանբեր հայագիտության», 2022 թ. № 2:
6. «Շիրակի պատմամշակութային ժառանգությունը. հայագիտության արդի հիմնահարցեր», 11-րդ միջազգային գիտաժողովի նյութեր:
7. Ի. Հովակիմյան - Ճյուղային տնտեսագիտության հիմնահարցեր (ուսումնական ձեռնարկ):
8. Սոթք. Հովի մշակութային հիշողությունը (խմբագիր՝ Ա. Բոբոխյան):
9. Ա. Ամանյան - Կոստան Զարյան. Հուշագրություն:
10. Кол. авторов - Интеграция VS Репатриация: социально-экономический потенциал армянской диаспоры России.
11. «ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվ. լեզվի ինստիտուտի տեղեկագիրք – 2021»:
12. Կ.Կելեկիձե – Պատմա-բանասիրական հոդվածներ:
13. Св. Гр. Татеваци — Златочрев (перевод с древнеармянского, введение и примечания А. Матевосяна).

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի ՊՈԱԿ-ը հայտարարում է մրցույթ ընդհանուր հեմիկոլոգիայի և մակաբուծաբանության լաբորատորիայի վարիչի թափուր տեղի համար:

Մրցույթին մասնակցելու համար անհրաժեշտ է ներկայացնել հետևյալ փաստաթղթերը.

1. Դիմում կազմակերպության տնօրենի անունով
  2. Անձնագրի պատճեն
  3. Բարձրագույն կրթության դիպլոմի, համապատասխան մասնագիտությամբ գիտական աստիճանի դիպլոմի և կոչման վկայագրի (առկայության դեպքում) պատճեններ
  4. Հրատարակված գիտական աշխատությունների ցուցակ (հոդվածներ, գրքեր, մեմագրություններ, ուսումնական ձեռնարկներ)
  5. Կադրերի հաշվառման անձնական թերթիկ (լուսանկարով)
  6. Ինքնակենսագրություն (CV)
  7. Բնութագիր աշխատավայրից
  8. Տեղեկություններ (հաշվետվություն) 2018-2022 թթ. գիտակազմակերպական գործունեության վերաբերյալ
  9. Տվյալ բնագավառի ստորաբաժանումը ղեկավարելու և զարգացնելու տեսլական:
- Անհրաժեշտ փաստաթղթերը, հայտարարության օրվանից սկսած, 30 օրվա ընթացքում պետք է ներկայացնել 0014, Երևան, Պարույր Սևակի 7, ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի ՊՈԱԿ հասցեով: Տեղեկությունների համար դիմել Կենտրոնի գիտքարտուղար Հ. Գ. Խաչատրյանին (+374 10) 28-16-01, 091 36-92-92 հեռախոսահամարներով:

ՀՀ ԳԱԱ ԳԿՄԿ ԱՄԲԻՈՆՆԵՐԻ ՎԱՐԻՆԵՐԻ ԹԱՓՈՒՐ ՏԵՂԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀՀ ԳԱԱ գիտակրթական միջազգային կենտրոնը հայտարարում է մրցույթ հետևյալ ամբիոնների վարիչների թափուր տեղերի համար.

- ՕԻնֆորմատիկայի և հաշվողական տեխնիկայի
  - ՕՊատմության, քաղաքագիտության և միջազգային հարաբերությունների
  - ՕԱրևելագիտության
  - ՕԵրկրաբանության
  - ՕՄոլեկուլային և բջջային կենսաբանության
- Համաձայն «ՀՀ ԳԱԱ ԳԿՄԿ ամբիոնների ձևավորման, գործունեության և ամբիոնների վարիչների ընտրության կանոնակարգի» մրցույթին կարող են մասնակցել գիտությունների դոկտորի կամ գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան ունեցող անձինք:
- Ամբիոնի վարիչի պաշտոնի հավակնորդները ՀՀ ԳԱԱ ԳԿՄԿ կադրերի բաժին (ք. Երևան, Բաղրամյան 24 դ, 7-րդ հարկ, 7.4 սենյակ) պետք է ներկայացնեն հետևյալ փաստաթղթերը.

1. Դիմում՝ ուղղված ՀՀ ԳԱԱ ԳԿՄԿ տնօրենին,
2. անձնագրի և սոցիալական քարտի կամ նույնականացման քարտի պատճենները,
3. կադրերի հաշվառման անձնական թերթիկ,

4. քաղվածք աշխատանքային գրքույկից,
  5. համառոտ ինքնակենսագրություն,
  6. բարձրագույն կրթության վկայականի (դիպլոմի) պատճենը,
  7. գիտական աստիճանը և գիտական կոչումը (առկայության դեպքում) հաստատող փաստաթղթերի պատճենները,
  8. տպագրված գիտական և մեթոդական աշխատանքների ցուցակը (հաստատված ուսումնական հաստատության գիտքարտուղարի կողմից),
  9. գիտամանկավարժական գործունեությունը բնութագրող այլ փաստաթղթեր (առկայության դեպքում):
- Փաստաթղթերն ընդունվում են սույն հայտարարության հրապարակման ամսաթվից մինչև 2023 թ. հունվարի 16-ը ներառյալ՝ յուրաքանչյուր աշխատանքային օր՝ ժամը 10³⁰-16⁰⁰: Մրցույթը տեղի կունենա ՀՀ ԳԱԱ ԳԿՄԿ գիտական խորհրդի նիստում՝ փաստաթղթերն ընդունելու վերջնաժամկետից հետո՝ տասնօրյա ժամկետում: Լրացուցիչ տեղեկությունների համար դիմել ՀՀ ԳԱԱ ԳԿՄԿ կադրերի բաժնի ք. Երևան, Բաղրամյան 24դ, 7-րդ հարկ, 7.4 սենյակ, հեռ.010-56-81-83 (3-53)

ՀՀ ԳԱԱ էկոլոգանոսֆերային հետազոտությունների կենտրոնի (էկոկենտրոն) ՊՈԱԿ-ը հայտարարում է մրցույթ «Շրջակա միջավայրի երկրաբանական բաժնի ղեկավարի թափուր տեղի համար:

Մրցույթին կարող են մասնակցել ՀՀ քաղաքացիները, ովքեր ունեն գիտությունների դոկտորի կամ թեկնածուի գիտական աստիճան, համապատասխան ոլորտին վերաբերող գիտական տպագրություններ՝ այդ թվում միջազգային գրախոսվող ամսագրերում և առնվազն 10 տարվա գիտական գործունեության փորձ:

- Անհրաժեշտ է ներկայացնել հետևյալ փաստաթղթերը՝
- ա) Դիմում՝ ուղղված էկոկենտրոնի տնօրենին,
  - բ) անձնագրի և սոցիալական քարտի պատճենները,
  - գ) երկու լուսանկար, 3X4 չափի,
  - դ) կադրերի հաշվառման անձնական թերթիկ,
  - ե) քաղվածք աշխատանքային գրքույկից,
  - զ) ինքնակենսագրություն
  - է) բարձրագույն կրթության վկայականի պատճեն,
  - ը) գիտական աստիճանը և գիտական կոչումը (առկայության դեպքում) հաստատող փաստաթղթերի պատճենները,
  - թ) տպագրած գիտական աշխատությունների ցանկը:

Մրցույթին մասնակցելու համար պահանջվող փաստաթղթերը ներկայացնել էկոկենտրոնի գիտական քարտուղարին՝ սույն հայտարարության հրապարակման օրվանից սկսած մեկ ամսվա ընթացքում՝ աշխատանքային օրերին, ժամը 9:00-ից 13:00:

Հասցեն ք. Երևան, Արվարյան 68, հեռախոս՝ 010 572-924, բջջային՝ 091 170-217:

Գիտություն

Ի տեղի գլխավոր խմբագիր՝ Վ. ՀՈՎԱԿԻՄՅԱՆ

Երևան-19, Մարշալ Բաղրամյան 24/4, հեռ. 58-18-23, 3-16

Դասիչ՝ 69268, գրանցման վկայական՝ 448:

Ստորագրված է տպագրության՝ 16.12.2022 թ.:

"ГИТЮТЮН" ("Найка") газета НАН РА